

Nurettin Korkmaz
İnşaat Yüksek Mühendisi
Profesyonel Turist Rehberi

Pergamon Altar (Bergama Zeus Sunağı)

Bergama Akropolis'i'nden sökülüp Berlin - Pergamon Müzesi'ne kaçırılan muhteşem bir Anadolu yapıtı

Berlin Pergamon Müzesi

Adını Bergama antik kentinden alan Pergamon Müzesi, ilk defa 1830 da açılmış, sonradan getirilen eserler sığmayınca da 1930'da genişletilip restore edildikten sonra tekrar açılmıştır.

Pergamon Müzesi, Berlin'de Müze Adası diye adlandırılan yerde bulunmaktadır. Bu müze Pergamon Zeus sunağı yanında, Milet Pazar kapısını, Sümer, Asur, ve Pers medeniyetlerinden de bir çok değerli eseri bünyesinde bulundurmaktadır. Bu eserler getirilen orijinal büyüklük ve şekilleriyle aslına uygun olarak burada yeniden kurulmuşlardır. Müze girişinde ücretsiz olarak temin edilebilecek kulaklıkları teyplerle gezi sırasında, Türkçe

dâhil her dilde faydalı bilgiler edinmek mümkündür. Müzede sergilenen bütün eserler numaralanmış olduğundan bir eserin önüne gelindiğinde, eserin üzerindeki numaranın, teybin üzerindeki numarator'den tuşlanması kâfidir. O eser hakkındaki faydalı bilgiler anında kendi ana dilinizde kulağınızda çınlamaya başlar.

Bergama Krallığı

Bergama Krallığı MÖ 3. yy'da Büyük İskender'in ölümünden sonra, onun Yunanistan'dan Hindistan'a kadar uzanan büyük mirasının generalleri arasında paylaşılma savaşları sonunda kurulmuş ve bundan sonraki 150 yıl boyunca Helenistik kültürün en önemli merkezlerinden biri olmuştur. İlk görkemli yapılar, kral unvanını ilk defa kullanmaya başlayan I. Attalos zamanında yapılmış ve krallığın sınırları Marmara denizi kıyılarına kadar ulaşmıştır. Bergama'nın en parlak devri ise I. Attalos'un oğlu II. Eumenes (MÖ 197-159) dönemidir. Roma yanlı akıllı devlet politikalarıyla Bergama Krallığını Helenistik dönemin en güçlü devletlerinden biri haline getiren

Eumenes, Bergama Akropolisi'ndeki en güzel yapıların inşasına da önyak olmuştur. Kentte 200 bin rulo yazma yapının bulunduğu bir kütüphane vardı. Krallık MÖ 133'de Roma'ya, MÖ 129 da Roma'nın Asya (Asia) eyaletine bağlandı. Bergama kütüphanesindeki bütün eserler Antonius tarafından MÖ 41'de Kleopatra'ya armağan edilmek üzere Mısıra kaçırıldı. MÖ 2. yy'da Mısırlılar Papirus satışını durdurunca, Bergamalılar keçi derisinden yazı malzemesi üretmeye başladılar. Parşömen "keçi derisinden" anlamında Yunanca Pergamene ve Latince Pergamena sözcüklerinden türemiştir. Roma döneminde de önemini koruyan kent, Hıristiyanlıktan sonra bir piskoposluk merkezi olmuştur.

Zeus Sunağı

Pergamon Müzesinin bu gün en fazla ziyaretçi çeken eseri, 120 m uzunluğundaki kabartmalarıyla ünlü Pergamonaltarı (Zeus Sunağı) dır.

Bergama kralı II. Eumenes (MÖ 197-159) döneminde prestij ve tapınma amaçlı mermerden inşa edilen bu muhteşem sunak, sanat değeri emsalsiz heykel duvar kaplamalarıyla antik çağdan kalan anıtsal mimari yapılar arasında çok önemli bir yere sahiptir.

Bu sunak aslında bir zafer anıtıdır. Bergama krallarının Galatlara karşı MÖ 165-156 yılları arasında kazandıkları zaferleri ölümsüzleştirmek için yapılmış ve Baş tanrı Zeus ile onun savaş ve akıl tanrıçası sevgili kızı Athena'ya adanmıştır.

Galatlar (Keltler)

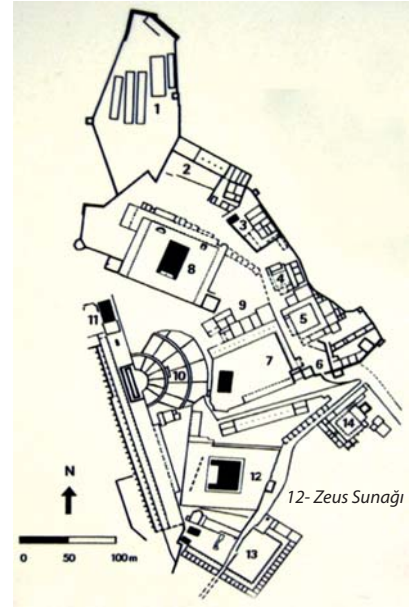
MÖ 4. yy'da Fransa üzerinden Balkanlara göç eden bu Barbar kavim, MÖ 277'de Anadolu'ya saldırdı ve bütün Batı Anadolu kentlerine korkulu günler yaşattıktan sonra, Ankara yöresinde kendi adlarını verdikleri Galatya'ya yerleşti. Galatlar kent yaşamını pek sevmeyen, gaddar ama alçak gönüllü göçebe bir kavimdi. Yüncülük, çadır dokumacılığı ve içki yapımıyla ünlüydüler. Özellikle et kurutma işinde rakipsizdiler. Yaptıkları kendilerine özgü çok lezzetli ekmek türüne Galat Ekmeği adı verilmişti.

Sunağı çevreleyen harikulade kabartmalarda tanrılarla devlerin savaşları konu edilmiştir. Bu kabartmalar sanki Yunan mitolojisindeki devlerin ve tanrıların bir resmigeçididir. Bu kabartmalarda yıldırımlar yağdıran baş tanrı Zeus'un yanında, hayvan ve avcılarının tanrısı Artemis'i, denizler tanrısı Poseidon'u, hatta devlerle çarpışmayı göze alan güzellik ve aşk tanrıçası Afrodit'i bile görebilirsiniz. 120 m uzunluğunda 1.20 m yüksekliğinde bu kabartmalarda tanrılar ve devler, mitolojideki bütün özellikleri taşımaktadır. Sakallı, yılan bacaklı ya da kanatlı ellerinde taş ve sopalar bulunan son derece vahşi ve saldırgan devlerle, okları, yayları, baltaları, aslan, kartal ve köpekleri ile Tanrılar, kıyasıya savaşmaktadırlar. Kazanan tanrılar Bergamalıları, kaybeden devler ise düşman Galatları simgelemektedir. Merdiven önü ve yanlarındaki frizler 2.30 metre yüksekliğindedir.

Helenistik heykelin en tipik özellikleri olan, kıvrılıp bükülen vücutları, acı hüznün ve keder gibi duyguları ifade eden tutkulu yüz ifadeleriyle başta Zeus olmak üzere hemen hemen bütün Yunan tanrıları bu muhteşem heykel frizinde yer almaktadır.

Sunağın içindeki kabartmalarda ise Bergama'nın efsanevi kurucusu Telephos'un yaşam öyküsü anlatılmaktadır.

Hıristiyanlığın ilk devresinde ve Bizans devrinde bu büyük eser önemini yitirmiş taşları kent duvarının tahkimatında kullanılmıştır.

Bergama Akropolisinin Planı

Tanrıların devlerle savaşlarından bir friz

Tarihi Milet Pazar Yeri Kapısı MS 120

Pergamonaltarı'nın Berlin yolculuğunun kronolojik öyküsü:

- 1864-1865 yılları arası Aydın yöresinde çalışan Alman yol mühendisi ve arkeolog Karl Humann 1865 kışında Bergama Akropolisini gezerken, tesadüfen bir kaç friz parçası bulur ve birkaç deneme kazısı yapar. Bu kazılarda bir çok antik fragmanlara rastlar ve ayrıca kent planlamasına ilişkin bilgiler de elde eder.
- Karl Humann 1878- 1886 yılları arası Berlin Müzesi'nin desteği ile kazılara devam ederek, ünlü Zeus Sunağı'nın kalıntılarını ve kabartmalarını ortaya çıkarır. Daha sonra bu sunağı II. Abdülhamit tarafından verilen izin ile parçalar halinde Berlin Müzesi'ne taşır ve oradaki salonda yeniden kurar.
- Bu ameliyenin akabinde Berlin Müzesi Müdürü, Alexander Conze Bergama buluntularını Berlin eski müzesinde ilk defa halka sunar.
- 1902 de Sunağın rekonstrüksiyon işleri tamamlanır. Arkeolog Otto Puchstein orijinal sistem ölçüsünü çözerek, frizlerin duvarlara yerleştirilme işini bilimsel bir çözüme kavuşturur.
- 1930 da Berlin Müzelerinin 100. yıldönümünde sunağın batı tarafı orijinal büyüklüğünde yeniden inşa edilmiş olarak Yeni Pergamon Müzesi birçok büyük salonla birlikte açılır.

Bir gün Bergama'ya yolunuz düşerse, eskiden bu muhteşem sunağın bulunduğu terasta, üç adet çam ağacının yükseldiğini görürsünüz. Bergama kentine hakim olan bu ağaçlar, rüzgarın her esisinde, bu toprakların bağrından parça parça kesilerek sürgüne götürülmüş sunağa, tanrılara ve vatanları Bergama'nın çalınmış kültür ve tarihine sessiz sessiz, melûl melûl ağlar gibidirler...

Veya şu mısrayı mırıldanır gibidirler:

Muhteşem sunağımız sökülüp götürülmüş inmiş perdeler

Hani bizim ulu tanrımız Zeus, akıllı Athenamız, koruyucu Artemisimiz neredeler?

Çok uzaklarda gidilip gelinmeyen bir yerdeler

Hala ağlıyoruz arkasından tanrılarımızın döneceklerini bile bilmeden...

Kaynak

- Berlin - Pergamon Müzesi Kılavuzu, Ana Britannica

